

Promotor: dr hab. Tadeusz Dyr, prof. UTH w Radomiu

Promotor pomocniczy: dr Anna Wolak-Tuzimek

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Rozwój kapitału ludzkiego jako determinanta konwergencji państw członkowskich Unii Europejskiej

mgr Justyna Kogut

Pojawiające się dysproporcje przestrzenne rozwoju państw i regionów na świecie powodują podejmowanie wielu prób sformułowania kluczowych przyczyn obserwowanych różnic. Analiza nurtów współczesnej ekonomii wskazuje, że klasyczny podział czynników wzrostu na pracę, kapitał i ziemię jest niewystarczający dla wyjaśnienia obserwowanych różnic. W konsekwencji coraz częściej podkreśla się, że to właśnie kapitał ludzki jest czynnikiem determinującym wzrost gospodarczy w warunkach globalizującej się gospodarki. Inwestycje służące powiększaniu tego kapitału stanowią natomiast istotny czynnik kreowania przewagi konkurencyjnej regionów oraz wyrównywania dysproporcji w ich rozwoju.

Kapitał ludzki, niezależnie od sposobu jego definiowania i czynników składowych, jest współcześnie postrzegany jako zasób umożliwiający poprawę wydajności i produktywności pracy. Stanowi więc istotny obszar badań naukowych w krajowych i zagranicznych ośrodkach naukowych. Nadal jest jednak relatywnie niewiele opracowań podejmujących próbę empirycznej weryfikacji zależności występujących między akumulacją kapitału ludzkiego a konwergencją, rozumianą jest jako proces wyrównywania poziomu rozwoju ekonomicznego między krajami i ugrupowaniami integracyjnymi. Niniejsza praca wychodzi naprzeciw konieczności uzupełnienia tej luki – zarówno od strony teoretycznej i aplikacyjnej, jak i rekomendacji dla polityki gospodarczej.

Uwzględniając przedstawione przesłanki podjęto decyzję o przeprowadzeniu badań i próbie rozwiązania istniejących problemów w ramach rozprawy doktorskiej. Jej główny problem badawczy sformułowano następująco:

Czy istnieje zależność pomiędzy wartością kapitału ludzkiego a konwergencją państw członkowskich Unii Europejskiej? Jeżeli tak, to jaki ma charakter?

Głównym celem rozprawy, umożliwiającym rozwiązanie sformułowanego problemu badawczego jest: **ocena wpływu rozwoju kapitału ludzkiego na konwergencję gospodarczą państw członkowskich Unii Europejskiej.**

Przeprowadzone studia literaturowe oraz badania empiryczne pozwoliły na sformułowanie i udowodnienie następującej tezy głównej:

Rozwój kapitału ludzkiego będący istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego w niewielkim stopniu przyczynia się do wyrównania dysproporcji w poziomie rozwoju państw członkowskich Unii Europejskiej.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. Rozdział pierwszy i drugi mają charakter teoretyczny, zaś rozdział trzeci, czwarty i piąty mają charakter empiryczny.

W rozdziale pierwszym omówiono pojęcie kapitału ludzkiego w modelach i teorii wzrostu gospodarczego. Przedstawiono w nim rolę i miejsce kapitału ludzkiego w historii myśli ekonomicznej i w modelach wzrostu gospodarczego. Scharakteryzowano w nim także metody pomiaru kapitału ludzkiego.

W drugim rozdziale omówiono konwergencję, będącą istotnym przedmiotem badań ekonomicznych. W analizie skoncentrowano się na ujęciu konwergencji w teoriach wzrostu i rozwoju gospodarczego. W rozdziale tym scharakteryzowano także determinanty konwergencji oraz mierniki i metody jej oceny.

Rozdział trzeci poświęcono ocenie zróżnicowania rozwoju kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej. W pierwszej części tego rozdziału omówiono założenia metodyczne oceny zróżnicowania przestrzennego kapitału ludzkiego oraz zmiany rozwoju kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej. W kolejnej części natomiast zostały wygenerowane wykresy i statystyki opisowe, dotyczące zmian czynników determinujących wielkość kapitału ludzkiego. Ocenę tę przeprowadzono dla wszystkich państw Unii Europejskiej.

Rozdział czwarty zawiera koncepcję oceny wpływu kapitału ludzkiego na wzrost gospodarczy państw członkowskich Unii Europejskiej. Wykorzystując metody modelowania ekonometryczne skonstruowano autorski model zależności pomiędzy wzrostem gospodarczym, mierzonym wartością PKB per capita, a czynnikami determinującymi wartość kapitału ludzkiego. W rozdziale tym przedstawiono wyniki analizy istotności wskaźników kapitału ludzkiego oraz ich estymacji.

W ostatnim, piątym rozdziale przeprowadzono ocenę wpływu kapitału ludzkiego na konwergencję państw członkowskich Unii Europejskiej. Zbadano poziom konwergencji PKB *per capita* oraz parametrów charakteryzujących kapitał ludzki we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej. Dodatkowo badania takie przeprowadzono dla Polski.

Umożliwiło to określenie poziomu konwergencji Polski na tle innych krajów należących do Wspólnoty.

W końcowej części pracy zaprezentowano wnioski sformułowane na podstawie przeprowadzonych analiz. Odniesiono się również do weryfikacji tezy i hipotez badawczych oraz osiągnięcia założonych celów pracy.

W aneksie zawarto zestawienie wartości wszystkich wskaźników włączonych do analizy zarówno statystycznej, jak i ekonometrycznej oraz wyniki standaryzacji i normalizacji zmiennych.

Przy rozważaniu poszczególnych zagadnień wykorzystano krajową i zagraniczną literaturę dotyczącą kapitału ludzkiego oraz modeli wzrostu gospodarczego. Istotnym źródłem informacji były dane statystyczne gromadzone w ramach statystyki publicznej i udostępniane przez Eurostat. Wykaz wykorzystanej literatury zestawionej w bibliografii.

21.06.2019 r.

Justyna Kogut

Dissertation supervisor: Prof. Tadeusz Dyr, PhD, University of Technology and Humanities in Radom

Auxiliary supervisor: Anna Wolak-Tuzimek, PhD

SUMMARY OF THE DOCTORAL DISSERTATION

Development of human capital as a determinant of the convergence of European Union Member States

Justyna Kogut, M.Sc.

The emerging spatial disproportions in the development of countries and regions around the world cause many attempts to formulate key reasons for the observed differences. The analysis of trends in modern economics indicates that the classical division of growth factors into labour, capital and land is insufficient to explain the observed differences. As a consequence, it is more often pointed out that human capital is the factor determining economic growth in the conditions of a globalizing economy. Investments aimed to increase this capital are an important factor in creating a competitive advantage of regions and levelling out disproportions in their development.

Human capital, regardless of its definition and constituent factors, is now seen as a resource for improving labour efficiency and productivity. Therefore, it is an important area of scientific research in domestic and foreign scientific centers. However, there are still relatively few studies attempting to empirically verify the relations between the accumulation of human capital and convergence, understood as a process of equalizing the level of economic development between countries and integration groups. This paper responds to the need to fill this gap – both from the theoretical and application point of view, as well as recommendations for economic policy.

Taking into account the presented premises, it was decided to conduct research and undertake an attempt to solve the existing problems within the doctoral dissertation. Its main research problem was formulated as follows:

Is there a relation between the value of human capital and the convergence of European Union Member States? If so, what is its nature?

The main objective of this dissertation, which enables to solve a formulated research problem, is to **assess the impact of human capital development on the economic convergence of European Union Member States.**

The conducted literature studies and empirical research enabled to formulate and prove the following main thesis:

Development of human capital, which is an important factor of economic growth, to a small extent contributes to levelling out disproportions in the development level of European Union Member States.

This paper consists of five chapters. Chapters one and two are theoretical, while chapters three, four and five are empirical.

The first chapter discusses the concept of human capital in economic growth models and theories. It presents the role and place of human capital in the history of economic thought and economic growth models. It also describes the methods of human capital measurement.

The second chapter discusses convergence, which is an important subject of economic research. The analysis focuses on the presentation of convergence in growth and economic development theories. This chapter also describes the determinants of convergence, as well as the measures and methods of its assessment.

The third chapter is devoted to assessing the diversity of human capital development in the European Union. The first part of this chapter discusses methodological assumptions for the assessment of spatial diversity of human capital and changes in the development of human capital in the European Union. However, the next part presents graphs and descriptive statistics concerning changes in factors determining the size of human capital. This assessment has been carried out for all countries of the European Union.

The fourth chapter contains the concept for assessment of the impact of human capital on the economic growth of European Union Member States. The author's own model of dependence between economic growth measured by GDP per capita and factors determining the value of human capital was constructed using econometric modelling methods. This chapter presents the analysis results of the significance of human capital indicators and their estimation.

In the last, fifth chapter, an assessment of the impact of human capital on the convergence of European Union Member States was carried out. The level of convergence of GDP per capita and parameters characterizing human capital in all EU Member States was studied. Additionally, such studies were conducted for Poland. As a result, the level of

Poland's convergence was determined in comparison with other countries belonging to the Community.

In the final part of this paper, the conclusions formulated on the basis of conducted analyses were presented. Reference was also made to the verification of research theses and hypotheses, as well as to the achievement of objectives.

The annex presents a list of values of all indicators included in the statistical and econometric analysis, as well as the standardization and harmonization results of variables.

National and foreign literature on human capital and economic growth models was used to consider particular issues. Statistical data collected as a part of official statistics and made available by Eurostat were an important source of information. The list of literature used is presented in the bibliography.

21.06.2019 r. Justyna Kogut